

Світлана Василівна ВАСИЛЬЧАК,
доктор економічних наук, професор,
Державний університет економіки і технологій
E-mail: VSV123@i.ua;
ORCID 0000-0001-9757-1683
м. Кривий Ріг
Тетяна Василівна ШТЕРМА
Кандидат економічних наук, доцент
ПВНЗ «Буковинський університет»
Sht.tatjana@gmail.com
ORCID 0000-0002-7623-3738
м.Чернівці

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ БІЗНЕС- СТРУКТУР АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Протягом 2022 р. сектор сільського господарства в Україні зазнав безпрецедентних втрат, що насамперед пов'язано із неспровокованою воєнною агресією РФ проти України. Більшою мірою прямих збитків виробники сільськогосподарської продукції зазнали в регіонах Приазов'я, а також на сході України (Луганська область, а також північ і схід Харківської області), що були тимчасово окуповані військами російською федерацією (Херсонська область, південь Донецької та Запорізької областей). За оцінками експертів, на цих територіях прямі збитки підприємств становлять десятки мільярдів гривень. Це спричинено незаконним захопленням і вивезенням зернових запасів, зокрема насіння; розкраданням та/або знищенням поголів'я сільськогосподарських тварин, техніки й запчастин, запасів пального й добрив. На більшості вказаних територій через активні бойові дії посівна компанія не проводилась. Інформація щодо стану підприємств на окупованих територіях відсутня. Великі сільськогосподарські компанії за можливості сприяли евакуації працівників у більш безпечні регіони України.

Значні, але менші за масштабом, втрати зазнали сільськогосподарські підприємства і фермерські господарства північних областей України, зокрема Чернігівської, Сумської та Київської, а також південної частини Миколаївської області. Незважаючи на воєнні дії та тимчасове перебування в окупації, підприємствам вдалось провести посівні роботи. За експертними оцінками, не

засіяними залишились від 10 до 30% посівних площ попереднього року. Частина земель лишилась непридатною для обробки через замінованість як унаслідок вторгнення російської федерації, так і внаслідок облаштування прикордонних ліній оборони. У більш складному становищі перебували підприємства тваринництва, які стикались із значними труднощами забезпечення кормами, що призвело до певного скорочення поголів'я.

Зазначені чинники в цілому знизили рентабельність сільськогосподарських виробництв і негативно позначились на фінансовому становищі підприємств і фермерських господарств. Проте сектор сільського господарства виявився найуспішнішим сектором економіки України. У більшості сільськогосподарські та фермерські підприємства продовжували свою діяльність, не скорочували постійний персонал і наймали сезонних працівників. У західних областях України можна відзначити сегмент підприємств (10–15%), які спромоглись збільшити обсяги виробництва порівняно із 2021 р. Із незначними втратами обсягів завершили 2022 р. великі сільськогосподарські холдинги, проте, це фактично не вплинуло на реалізацію інвестиційних планів розвитку. Згідно з експертними оцінками, відбулось уповільнення темпів оновлення парку сільськогосподарської техніки, однак, за підсумками року її імпорт скоротився орієнтовно на 30–35%. Зважаючи на те, що на початок 2022 р. 75–80% підприємств були вже укомплектовані сучасною технікою, такі цифри не видаються критичними.

Питання підбору кваліфікованих кадрів має велике значення для сільського господарства. Протягом 2022 р. з проблемами найму працівників стикалась більшість підприємств сільського господарства. Основними причинами цього стали масова зовнішня міграція та мобілізація. Більшість підприємств протягом 2022 р. мали необхідність шукати заміну мобілізованим працівникам.

Частка підприємств сільського, лісового й рибного господарства, які наймали працівників протягом 2022 року, становить 71,5%.

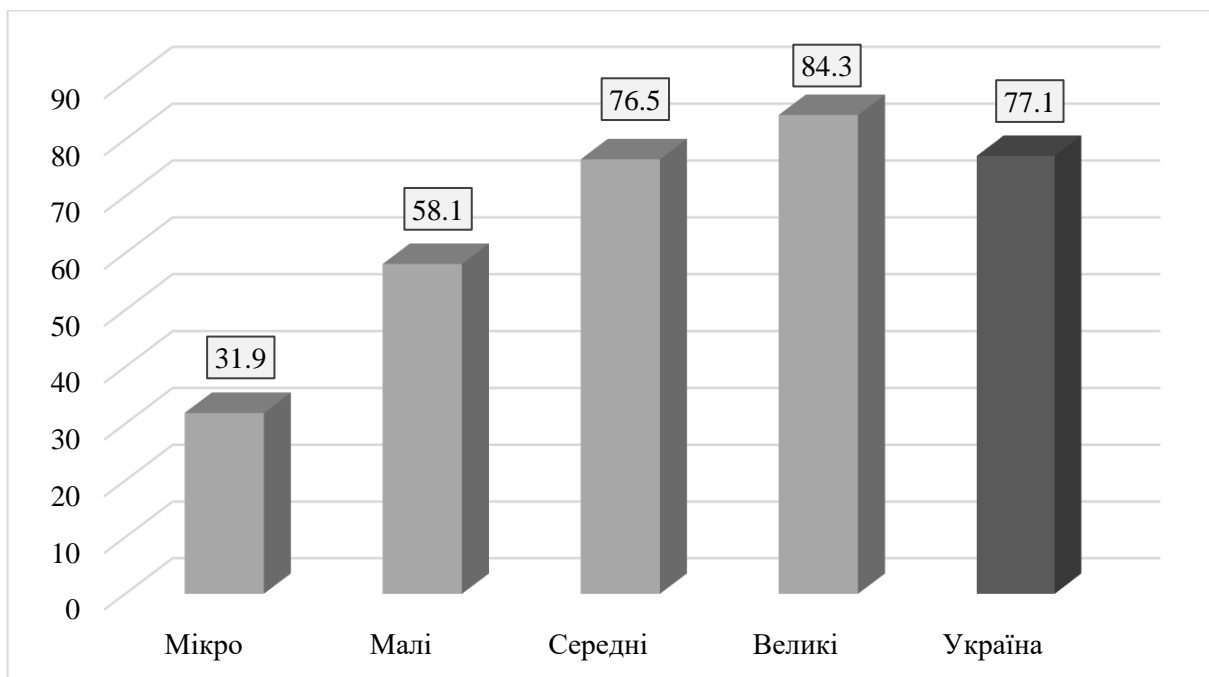

Рис.1. Частка підприємств, що наймали працівників протягом 2022 р., за розміром підприємств, %*

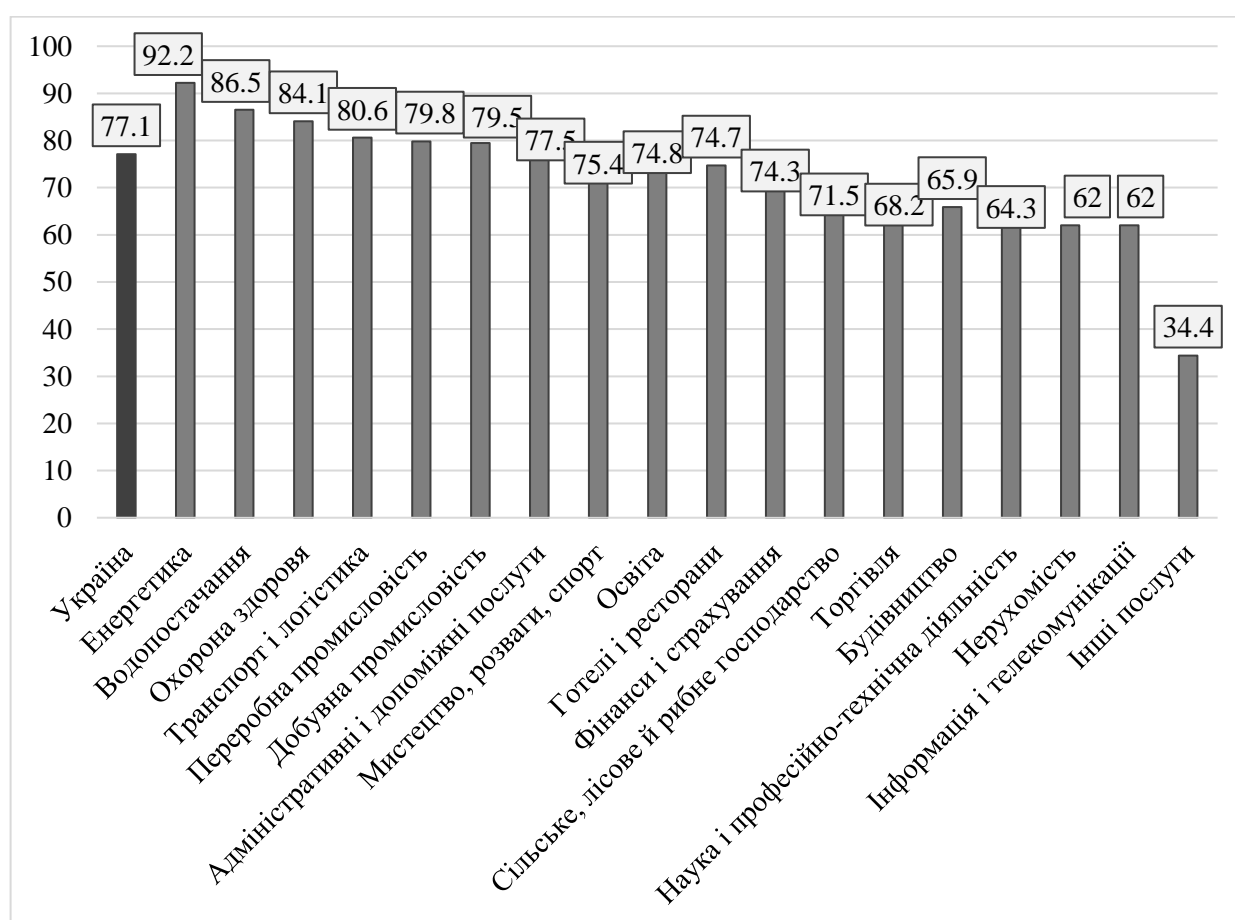

Рис.2 Частка підприємств, що наймали працівників протягом 2022 р., за видом економічної діяльності, %*

Відзначається, що великі підприємства у відповідь на необхідність оперативної заміни мобілізованих працівників та неможливість швидкого заповнення відповідних вакансій відкрили внутрішні програми підготовки/перепідготовки жінок на певні професії. Серед успішних кейсів компаніями наводяться приклади підготовки водіїв і водіїв навантажувачів.

Отже, нестача певних знань і навичок, може компенсуватися відповідальним ставленням до виконання роботи й готовністю переймати знання від досвідченіших працівників. Вимога відповідальності в роботі працівника в сільському господарстві також продиктована високою вартістю використовуваної техніки й ризиками значних збитків у разі її пошкодження. Значення усіх перелічених навичок буде зростати в майбутньому. Також збільшаться потреби в цифрових навичках, зокрема з використання обладнання й технологій точного землеробства.

Список використаних джерел:

1. Штерма Т.В., Дубина М., Соловій А. Формування трудового потенціалу: теоретичний аспект. *Глобалізаційні процеси у світовій економіці: проблеми, тенденції, перспективи*: колективна монографія, Globalisation processes in the world economy: problems, trends, prospects : Collective monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023. 528 p

2. Svitlana Vasylchak, Tetiana Shterma, Serhiy Soloviy, Olga Vivcharuk, Ievgen Kondel. Ukrainian agricultural labour potential management modelling in the context of European integration. "Scientific Horizons" (SSN: 2663-2144) Vol. 26, No. 12, 2023. URL: <https://sciencehorizon.com.ua/en/journals/tom-26-12-2023/modelyuvannya-upravlinnya-trudovim-potentsialom-ukrayini-v-silskomu-gospodarstvi-v-umovakh-yevrointegratsiyi>